

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Oratio Morata indicans bonos oratoris mores. cap. 26.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Deus nobis & Pater, & Dominus est, sectemur patientiam Domini, pariter & Patris, quia & seruos oportet esse obsequentes, & filios non decet esse degeneres] magna est hominis gloria, ut nobis dicatur: ut sitis filij patris vestri; Exemplum hoc, & mansuetudinis, & patientiæ vterque Doctor egregiè tractat, nec desunt multa in hoc genere quæ imitemur. Et hic fit finis huius tractationis de affectibus.

Oratio morata quæ Oratoris bonos mores indicat.
Cap. XXVI.

Ex tribus capitibus, unde Arist. docet fieri persuasionem, 1. Rhet. ut supra significauimus, ex rebus, ex auditoribus, ex oratore ipso, tractata iam duo sunt. Ad primum pertinent omnia argumenta quæ ex locis duci diximus in singulis concionum generibus. Ad secundum tractatio de mouendis affectibus, de quibus item multa diximus. Ad tertium genus refertur quæ dicitur oratio morata de qua agendum iam restat, quam cum eodem libro non immeritò iungendam arbitramur, quia etiam hic de affectibus est sermo. Hanc autem eam esse docet Cicero, quæ bonos & amabiles mores Oratoris significat, & repræsentat, & alibi eam esse affirmat, quæ accommodatur ad mores, naturam & genium, seu ingenium auditorū, facile namq. persuademur cum ea audimus, quæ nostris moribus & sententiæ congruunt. Itaque duobus maximè modis oratio morata dicitur, ac de vtroque nos aliqua subiiciemus. Primum ergo opinionem bonam conceptam de virtutibus, ac sanctitate Concionatoris, maximam vim habere ad persuadendum experientia docet, & confirmat omnium sapientum authoritas. Ambr. Aduertamus, ait, quod in acquirendis consilijs, plurimum adiungat vitæ probitas, virtutum prærogatiua, beneuolentiæ vius, frugalitatis gratia, quis enim in cæno fontem requirat? quis è turbida aqua potum petat?] Fertur Demosthenes, cum ad dicendum contra eum Phocion assurgeret, dicere solitus ad familiares suos, Mearum securis orationum exurgit. Incertum est autem (inquit Plutar.) de oratione illius sic sentiret Demosthenes, an de vita & existimatione, quod permultis, & prolixis circuitibus, vnum verbum & nutū existimaret probati viri esse validiorem. Videmus planè aliquos ex Concionatoribus, facili negotio ad se attrahere multitudinem populorū solo nomine sanctitatis, etiãsi nec multa polleant doctrina, nec

cap. 3.

In Partit.

Opinio de Oratoris virtute multum valet.
2. de Offic. c. 12.

vlla penè eloquentia. Sed quoniã id satis notum est, & à me ali-
 bi ostensum, hoc loco pluribus confirmare necesse nõ est, præ-
 fertim cum hic non de persona Concionatoris, quod in prima
 parte factum est, sed de ipsa oratione sit sermo, quæ morata
 dicitur, quæ debet significare mores ipsos dicentis quasi è spe-
 culo redditos. Illud omnino certum est, Concionatorem simu-
 latum, qui quos non habet bonos mores ostentare velit, & sibi
 & auditoribus, & verbo Dei quod prædicat, multum afferre
 damni: Sibi quidem quia grauius à Deo iudicabitur, vt hypo-
 crita, qui sub persona ficta & pallio sanctitatis se contegat: au-
 ditoribus verò, quia etiamsi initio facile sit aliquos decipi, ta-
 men nihil occultum quod non reueletur, & vbi aduerterint ho-
 mines, cum obtendere verbis quod non est, nullam ei fidem
 adhibebunt: primum, quia odiosa est simulatio, nec credimus
 ijs quibus sumus offensi; deinde quia quos mendaces moribus
 auditor viderit, eos putabit facile oratione quoque mentiri.
 Nam (ait Tullius) frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur,
 oratio verò sæpissimè. Vnde fit vt etiam verbo Dei inferatur
 iniuria, cum enim homines aliud audiunt ab ore, aliud agnos-
 cunt in persona dicentis, putant esse nimis ardua & factu dif-
 ficilia quæ dicuntur, cum nec eum qui docet videant seruire
 quæ dicit, & possint obijcere, cur ergo ea quæ dicis ipse non
 facis? Imo (quod longè deterius est) suspicatur populus per
 amplificationem, & verbi causa, dici ea omnia, quæ prædican-
 tur de fugiendis peccatis, de seueritate diuinæ iustitiæ, de gra-
 uitate & æternitate pœnarum apud inferos; sic enim tacitè ra-
 tiocinantur, si verè hæc ita putaret esse, vt prædicat Concio-
 nator, num ille ita viueret? Christus Dominus in sua persona
 significauit ac probauit innocentiam cum diceret, quis ex vo-
 bis arguet me de peccato? Amorem veritatis. Si veritatem
 dico vobis, quare non creditis? Animum liberum ab omni af-
 fectu inanis gloriæ, Ego non quæro gloriam meam, sed eius qui
 misit me. Videat ergo etiam atque etiam Ecclesiastes, vt has
 virtutes in se verè habeat, & non sit affectata quædam hypo-
 crisis. Nulla simulatio locum in pulpito habere debet, multo
 minus sanctitatis. Deus non eget mendacijs nostris, ipsa planè
 probitas vbi vera est se prodit, prematur licet interdum, & oc-
 cultetur, tandem erumpit. Vbi autem vera non est, sed simula-
 tur, ipsa se ars, & malitia palam facit: & vnde quærebatur au-
 thoritas, inde contemptus refertur. Simul etiam cauendū est,
 ne dum vult orationem moratam facere, incidat in ostentatio-
 nem,

Orator simu-
 lans virtutē
 quam non ha-
 bet valde no-
 cet.

Epist. ad
 Quintum
 fratrem.

Ioan. 8.

nem , & suarum laudum commemorationem . Hoc enim (vt alias etiam monui) fidem oratori non conciliat , sed detrahit . Parasiti est se ipsum iactare , nec vsquam onerosior est superbia , quam in cathedra humilitatis . Omnes enim Christiani etiam e vulgo norunt nullam esse veram virtutem , nisi ea in vera humilitate fundetur , & cum humilitate crescat , & ab humilitate perficiatur . Iam in prima parte enumerauimus aliquas virtutes Concionatori maxime conuenientes , nunc breuiter attingamus , quas , & quomodo significare debeat , vt fiat oratio morata , & paret sibi aditum , etiam ex hac parte ad persuadendum .

Oratio & Sermo nostri Oratoris debet significare virtutem Religionis , & zelum quem erga cultum diuinum habet , quod fiet , si loquatur de Deo magna cum reuerentia , & honore , cum ostendit , si quid boni est in nobis , a Deo esse , & omnia ab eo pendere : quando inter orandum ad Deum affectu se conuertit , eiusque opem supplex implorat . Ita videmus factum etiam ab istis oratoribus qui Dei veri notitiam non habuerunt , forsitan aliquibus animo simulato , non ex pietate vera , sed ita sibi volebant authoritatem conciliare apud populos , cum viderent quantum momenti in hoc positum esset ; sed nostri Patres , & Prophetæ , ex vera Dei Religione id faciunt . Diuus Paulus , flexit genua mea ad Patrem Domini Nostri Iesu Christi , vt possitis comprehendere , &c . Saepe petit aliorum preces , frequenter docet se pro eis orare . Testis mihi est Deus quod sine intermissione memoriam vestri facio . Huc tendit zelus quem spirant verba eius de gloria Dei , & Christi Domini manifestatione . Debet ostendere orator Christianus sinceritatem animi , vt appareat eum nil aliud querere ex concione , quam Dei solum honorem , & auditorum salutem , vt cum D. Paulo dicat , Non nosmetipsos prædicamus , sed Iesum Christum : ita loquimur , non quasi hominibus placentes , sed Deo qui probat corda nostra : ex sinceritate sicut ex Deo , coram Deo in Christo loquimur . Et gloria nostra hæc est testimonium conscientie nostræ , quod in simplicitate cordis , & sinceritate Dei conuersati sumus , &c . Debet significare Amorem & Charitatem , & animum maxime beneuolum in Auditores , quem cum aduertunt & credunt esse verum amorem , non in verbo tantum & lingua positum , sed ex sincero affectu cordis natum , sine labore flectuntur in omnem partem . D. Paulus saepe significat in Epistolis : libenter impendam , & superimpendar ipse pro animabus vestris . Non vt confundam vos hæc scribo , sed vt filios meos charissimi

Quas virtutes significare debeat oratio morata .

Religio .

Eph. 3. Exemplum D. Pauli pro oratione morata in omni virtute .

Sinceritas mentis .

2. Cor. 4. 1. Thess. 2. 2. Cor. 2. 2. Cor. 1.

Charitas .

2. Cor. 12. 1. Cor. 4.

- mos moneo. Nam si decem millia pedagogorum habeatis in Christo, sed non multos Patres. Nā in Christo Iesu, per Euangelium ego vos genui. Et filii mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Sic quando significat sollicitudinem suam erga eos, & gaudium de bono eorum, dolorem de malo. Sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur & ego non infirmor? Si qua consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, implete gaudium meum. Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo, optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis. Et simul libertatem in dicendo, ut non occultet veritatem ex timore aliquo. Non erubescō Euangelium, virtus enim Dei est, & verbum Dei non est alligatum. Rogo vos, ne praesens audiam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam, &c. Sic etiam Sancti Patres saepe significant se cum libertate debere loqui pro ratione sui officij. Præterea ut sit sermo Concionatoris moratus, aperiat zelum quo flagrat virtutis iustitiae, quod fiet ostendendo, quam cupiat ut omnes ita vivant, ut nemo alium lædat in vlla re, sicut significat. D. Paulus, Non est apud me, est & non. Neminem læsimus, neminem corrupimus. Et cum iubet preces fundi pro omnibus, maxime verò principibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus, cum omni castitate, vel ut græca vox sonat, cum omni gravitate, ut quisque innocenter & modestè se habeat: Etiam cum hortatur superiores, & omnes ad legum observantiam, ad bonorum, & innocentium defensionem, & eorum punitionem, qui pacem & equitatem perturbant; Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et significat zelum contra omnes impios & impietatem, Utinam abscendantur qui vos perturbant; si malum feceris time, non enim sine causa gladium portat; Et ad Rom. in impietatem Philosophorum pessimorum inuehitur. Præterea Temperantiam, & Honestatem declaret, quod fiet, si saepe ex occasione, inflammato spiritu celebret vitæ puritatem, & ostendat quæ placeat illud: o quam pulchra est casta generatio cum claritate, & cum nausea & stomacho infectetur omne genus impudicitiae, omnes actiones lasciuas & effaminatas, & omnes impudicas mulieres, magnam simul verborum honestatem adhibens, & quemdam quasi in ore ipso ruborem. Ita D. Paulus. Vellem omnes esse, sicut & ego. Modestiam etiam efferat & submissionem animi, loquendo de alijs honorificè, de se autem modestè, alios præferendo, modo nec laus appareat affectata, nec humilitas

cas ficta. Facile enim in hoc genere simulatio detegitur. Diuus Paulus saepe hoc significat, cum se minimū Apostolorum vocat, cum omnia gratia Dei tribuit, cum se nihil esse testatur. Item indicet moderatum animum in appetitione honorum, opum, dignitatum, nam spiritus ambitionis, & dignitatis & cupiditatis cum aduertitur in Concionatore, fidem eius verbis adimit. S. Paulus, argentum, & aurum nullius concupiui, sicut ipsi scitis. Habentes victum & vestitum his contenti sumus. Neque aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione auaritia, Deus testis est, neque quarentes ab hominibus gloriam. Fortitudinem animi, patientiam, & magnanimitate praeferat; Sicut D. Paulus gloriatur, & gaudet de suis vexationibus, siue persecutionibus & paratum se dicit non solum ligari sed etiam mori pro nomine Iesu, & pro fratribus. Ostendat benignitatem & misericordiae affectum; Paulus, facti sumus sicut si nutrix foueat filios, ita nos desiderantes cupide, volebamus tradere vobis non solum Euangelium, sed etiam animam nostram, quoniam charissimi facti estis nobis. Saepe obsecrat, saepe laudat, & promptum se omnibus exhibet. Prudentiam etiam Concionator demonstret; quod fiet, si ita loquatur, vt ex modo dicendi, ex verbis, & sententijs ex ordine, & circumscriptione prudens appareat. Etenim si aduertitur imprudens, non modo non persuadet, sed nec libenter auditur. Non enim aures maturae ferunt eum, qui inconsiderate, praeposterè, inepte, inordinate, & imprudenter verba & res videtur effutire. Significatur etiam prudentia cum aperit officia eius virtutis, actus eius tangit, quam sint omnia cum consilio facienda monent, cum praeuident occasiones futuri alicuius mali, & praemonet. Haec sunt praecipue virtutes, quae si splendeant in sermone Christiani Oratoris, possunt ei animos auditorum ita conciliare, vt iudicent eum esse virum planè dignum, cui fides adhiberi possit, etiam sine argumentorum, & probationum multitudine; tantum momenti est in autoritate dicentis, cum ex eius concione homines cognoscunt esse virum prudentem, benignum, moderatum, modestum, iustitiae zelantem, honestatis amicum, non se ipsum, sed honorem & vtilitatem auditorum quarentem, sincerum, sine adulatione, sine hominum inani timore, Diuini cultus, & gloriae Dei amantem. Haec est igitur oratio morata, quae duobus modis potest exerceri, vel vt Orator has virtutes, & hos mores frequenter doceat, sic enim ad eos se bene affectum esse declarat; vel si in sua concione adhibeat quasdam sententias,

1. Cor. 15.

Moderatio animi.

Aetor. 20.

1. Theß. 2.

Fortitudo.

2. Cor. 12.

Aetor. 21.

Benignitas.

1. Theß. 2.

Prudentia.

Duobus modis oratio morata exercetur.

sententias, quæ hos mores significant & contineant, quibus oratio tanquam quibusdam coloribus, ac gemmis, non solum ornatur, sed etiam confirmetur. Habent enim sententia præter alias excellentias, hanc etiam, quod etiam supra monuimus, ut oratione faciant moratam, & oratoris mores representent, & sint quasi argumenta quædam ad persuadendum, ut experimur cum legimus eorum scripta, qui sententijs abundant, qualis est inter externos Seneca, Plutarchus, & alij plerique & inter nostros sere omnes Patres:

Sententiæ gratias moratam reddunt orationem.

Oratio morata quæ auditorum moribus se accomodat. Cap. XXVII.

Dicebam supra Orationem moratam etiam esse, quæ moribus & ingenio auditorum consentit: Eam ob rem multi refert nosse mores eorum, & forte huc tendit illud D. Pauli. Facti sumus paruuli in medio vestrum. Et illud cum essem astutus dolo vos cepi, & illud omnibus omnia factus sum. Debet igitur nosse Concionator mores omnium ætatum, Adolescentum, Senum, Virorum, Nobilium, Diuitum, Magnatum, Principum, Nationum, Profitentium diuersa studia, Doctorum, Mercatorum, Militum, Artificum, Agricoliarum, diuersorum statusuum, Coniugatorum, Religiosorum, Superiorum. Si enim velit apte loqui, & sermonem probabilem facere, debet pro varietate morum audientium diuersos loquendi modos assumere. De moribus trium ætatum Aristot. agit in Rhet. & nos nonnulla significabimus. Iuuenes ad cupiditates proni sunt, præsertim amatores, nec solum sunt cupidi, sed etiam audacter, ac prompto animo aggrediuntur, & res difficiles ad exitum tentant, & sperant se posse perducere. Sunt mutabiles, & mutantur in horas, citò enim fastidio rerum capiuntur, & simul ac desiderio potiti sunt satiantur: acuta magis quam magna, & summa desideria habent, qualis (ait Aristot.) est aliquando sitis, ac fames agrotorum: facile ad iracundiam excandescunt, & iræ impetu feruntur, quia cum sint honoris cupidi, non pati possunt villo modo ab aliquo se paruifieri, vnde & irascuntur. Sunt maxime cupidi victoria, & excellentiæ ut alijs præsent, sicut de Pueris etiam Cic. idem affirmat. Quos illi labores non ferunt, ut æquilibrium principes habeantur? magis desiderant honores, quam opes, hos enim non videntur magnificere, quia non sunt experti malum inopiæ: Non sunt maleuoli ac prauis ingenij, ut solent qui

1. Thess. 2.

2. Cor. 12.

1. Cor. 9.

2. Rhet.

a c. 12.

Iuuenū mo-

res.